

Kungsfiskaren vid sin rotvälta sommaren 2005 och samma plats våren 2007.

Fallet Falludden

– ETT EXEMPEL PÅ FÖRBISEDD NATURVÅRD

I *Vår Fågelvärld* nr 7 2006 finns en bildserie på kungsfiskare som häckar i en rotvälta i en artrik miljö. Bilderna togs 2005 i ett område vid Dalälvens nedre lopp, närmare bestämt vid Stallfjärden i Älvkarleby. Området, ca 5 ha, utgjorde, tillsammans med flera andra näraliggande nyckelbiotoper och ett naturreservat, ett stycke värdefull dalälvsnatur. Våren 2007 skövlades dock området.

I området häckade, förutom kungsfiskarna, bl.a. följande arter: kattuggla, lärkfalk, grön göling, spillkråka, större och mindre hackspett, storskrake, knipa samt givetvis ett stort antal småfågelarter. Fiskgjuse häckar strax intill. Grävlinggryt fanns i området, rådjur och hare vistades där regelbundet och ibland även älg. Stora ekar, aspar, tallar och granar nyttjades som boplatser och den lundartade floran var rik. Fina bestånd av strutbräken och skavfräken satte sin speciella prägel och ett antal låglänta vattensamlingar med bl.a. svärdslijlor, kallor och andmat gav sommartid en nästan tropisk stämning i området.

Det vid älven lågt liggande naturområdet har sedan början av 1900-talet ägts av Vattenfall och utgör en del av en strandnära zon för översvämning omkring hela vattenmagasinet i Stallfjärden.

EXPLOATERING AV SKYDDSVÄRT OMRÅDE
I direkt anslutning till ovan nämnda naturområde finns gammal åkermark som under våren 2007 har exploateras för framtida villabebyggelse. Älvkarleby kommun fastställde 2006 en detaljplan som reglerar markanvändningen inom själva exploateringsområdet. Det värdefulla naturområdet, som ligger mellan den planerade villabebyggelsen och Dalälven, lämnades dock därhän vid planläggningen då markägaren, Vattenfall AB, inte godtog att deras mark planlades. I remissomgången vid detaljplanläggningen pekade både Naturskyddsforeningen och Länsstyrelsen på det nu skövlade områdets naturvärden och vikten av att det nya bostadsområdet inte fick inkräkta på dessa. Kommunen bedömde dock att det inte förelåg någon sådan risk.

TEXT & FOTO: ALF LINDERHEIM

Under våren 2007 har Vattenfall avyttrat naturområdet till exploitören av planområdet. Trots att området ligger utanför detaljplanområdet och därtill inom strandskyddet, avser exploitören att göra park av det i anslutning till den planerade villabebyggelsen. Därför såldes en avverkning inom naturområdet till StoraEnso. I april 2007 avverkades den lövdominerade skogen; grova aspar, alar, grova tallar och enstaka jättegranar.

SAMRÅD UTAN MARKÄGARE

Avverkningen föregicks av ett samråd i slutet av mars 2007 där Älvkarleby kommun, Skogsstyrelsen och "ett ombud för markägaren", i detta fall en person från virkesköparen Stora Enso, var närvarande. Denne trodde sig nog representera markägaren, men representerade exploitören. Någon ansökan om fastighetsreglering har inte ägt rum i skrivande stund (maj 2007), vilket innebär att Vattenfall AB fortfarande är formell ägare till marken. Att köpet uppfyller kraven för fastighetsbildning och därmed kan fullföljas är

Exemplet Falludden visar att vår natur är svår att skydda mot exploatering. Ideell naturvård är svår att bedriva när den blir fullständigt nonchalerad.

inte alls självklart. Att StoraEnso köper och avverkar skog av en person/ett bolag som inte formellt äger marken är anmärkningsvärt!

Utöver den vid samrådet överenskomna avverkningen, pekade exploitören ut ytterligare ett antal träd som på hans uppmaning fälldes av virkesköparen. Som om avverkningen inte var nog, har exploitören dessutom med grävmaskin låtit gräva kanaler i området och lett in vatten från Dalälven vilket omdanar hela markområdet. Han avser att bygga små broar och gångstråk i en tilltänkt park. Genom avverkningen skapades utsikt över älven; ett säljargument när tomterna ska bjudas ut till försäljning.

Länsstyrelsen i Uppsala län har uppmärksammat ingreppen och efter att ha besökt platsen har de polisanmält exploitören.

NATURVÅRDEN ÅSIDOSATT

Naturskyddsföreningen i Älvkarleby, som försöker ha ett kontinuerligt samarbete med både Älvkarleby kommun och skogsbolagen, kallades aldrig till samrådet. Kommunens tjänsteman glömde att kontakta Naturskyddsföreningen som inte heller delgavs någon avverkningsanmälan. I tjänsteanteckningen från samrådet skriver Skogsstyrelsen följande slutsats: "Skötsel förslaget kombinerar återskapandet av den gam-

la hagmarken, bibehåller naturvärdena och ger ett trivsamt grönområde." Detta är en häpnadsväckande slutsats – området har inte tidigare varit hagmark och kommer aldrig att så bli. Naturvärdena har totalt ödelagts, och skyddsvärd natur ska inte göras till "trivsamma grönområden". Skogsstyrelsens agerande är helt obegripligt. Man får känslan av att samtliga parter svalt exploitörens mening att skyddsvärd natur måste offras om man ska kunna skapa attraktiva tomter för att få inflyttning i kommunen.

HUR HADE DETTA KUNNAT UNDVIKAS?

- Bättre rutiner krävs hos Vattenfall AB vid handläggning av markförsäljning. Vattenfalls företrädare lovade för några år sedan, i samband med diskussion om en annan avverkning inom ett strandnära område i Älvkarleby, att samråda med Naturskyddsföreningen inför framtida ingrepp i områden runt älven. Ingen kontakt togs trots det vid denna försäljning. Att Vattenfall överhuvudtaget avvitrar denna mark är förvånande. Vid fråga om detta svarar Vattenfalls handläggare att "man inte vill vara ett hinder för kommunens utveckling". Ett nypåtaget ansvar, som inte var aktuellt så sent som när detaljplanen togs fram!
- Bättre rutiner hos Stora Enso och Skogsstyrel-

sen vid köp av en avverkning respektive handläggning av en avverkningsanmälan. Hur inhämtas fakta om skyddsvärda objekt? Vilket ansvar tar man för naturvärden?

- Bättre rutiner hos Älvkarleby kommun vid handläggning av samrådsärenden. Om det hade funnits en aktuell översiktsplan, den nuvarande är från 1992, hade det gagnat saken?
- Ökad rapportering till berörda myndigheter från den ideella naturvården avseende skyddsvärda naturområden och arter.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att vår natur är svår att skydda från exploatering. Myndigheter och företag måste inse när de som i detta fall har att göra med en synnerligen fräck exploitör. Ideell naturvård är svår att bedriva när den nonchaleras så fullständigt. Fallet Falludden är ett trist exempel på ett misslyckande, inte bara för den ideella naturvården utan också för Vattenfall AB, Älvkarleby kommun, Skogsstyrelsen och StoraEnso som alla visat bristande kompetens vid handläggningen av ärendet. Huruvida det också är ett misslyckande för exploitören återstår att se när åklagaren har yttrat sig.

*Alf Linderheim,
Naturskyddsföreningen i Älvkarleby*

Det tidigare så rika översvänningsområdet på väg att omvandlas till park med grävda kanaler.